

Obsah

Úvodem (Milan Tuček a Pavel Machonin)	13
<i>Informace o datových souborech</i>	19
<i>K metodice zpracování dat</i>	21
A. Základní společenské proměny	
A 1. Vznik demokratického politického systému a tržní ekonomiky (Pavel Machonin)	25
A 2. Demografické změny (Věra Kuchařová)	41
<i>A 2.1 Kvantitativní a strukturální změny v české populaci</i>	41
<i>A 2.2 Sňatečnost a rozvodovost</i>	46
<i>A 2.3 Porodnost</i>	47
<i>A 2.4 Manželství a partnerství, pluralita forem rodinného soužití</i>	49
<i>A 2.5 Závěr</i>	53
A 3. Regionální změny (Tomáš Kostecký)	54
<i>A 3.1 Datová základna a metody</i>	54
<i>A 3.2 Data ze sčítání lidu a dalších statistik</i>	55
<i>A 3.2.1 Regiony a věková struktura</i>	55
<i>A 3.2.2 Regiony a vzdělanostní struktura</i>	56
<i>A 3.2.3 Regiony a ekonomická aktivita</i>	57
<i>A 3.2.4 Náboženské vyznání</i>	61
<i>A 3.3 Data ze sociologických šetření – změny regionálních struktur sociálního postavení (statusu)</i>	63
<i>A 3.4 Shrnutí</i>	67
A 4. Změny vzdělanostní a kvalifikační struktury (Pavel Kuchař a Pavel Machonin)	69
<i>A 4.1 Pokračování vzdělanostní expanze a její omezenost</i>	69
<i>A 4.2 Vzdělání populace ve věku ekonomické aktivity a školská příprava mladé generace</i>	71
<i>A 4.3 Vzdělání a pracovní kvalifikace</i>	83
<i>A 4.4 Shrnutí</i>	88

A 5. Ekonomická aktivita a neaktivita, změny v práci a zaměstnání (Pavel Kuchař)	90
A 5.1 Úvodem	90
A 5.2 Ekonomická aktivita a neaktivita	91
A 5.3 Změny v horizontální diferenciaci práce	95
A 5.3.1 Sektory a odvětví	95
A 5.3.2 Skupiny povolání	98
A 5.4 Změny ve vertikální diferenciaci práce	100
A 5.5 Vzájemný vztah skupin povolání a složitosti práce	104
A 5.6 Postavení v řízení	106
A 5.7 Závěr	108
A 6. Vývoj ekonomiky a životní úrovně (Jan Červenka)	110
A 6.1 Stručný přehled ekonomického vývoje	110
A 6.2 Vývoj životní úrovně	113
A 6.2.1 Pojetí životní úrovně a její složky	113
A 6.2.2 Vývoj příjmové úrovně	114
A 6.2.3 Spotřební úroveň	116
A 6.2.4 Sociologické šetření o hodnocení životní úrovně domácností	120
A 6.2.5 Sociální zabezpečení	122
A 6.2.6 Bydlení	122
A 6.2.7 Zdravotní péče	125
A 6.2.8 Životní prostředí	125
A 6.3 Mezinárodní srovnání	126
A 6.4 Shrnutí	129
A 7. Dynamika diferenciaci příjmů a majetku (Jan Červenka a Milan Tuček)	132
A 7.1 Diferenciaci příjmů	132
A 7.1.1 Obecná úroveň diferenciaci příjmů	132
A 7.1.2 Faktory působící na diferenciaci příjmů	135
A 7.2 Subjektivní vnímání příjmových nerovností	148
A 7.2.1 Sebezařazení na příjmovém žebříčku	148
A 7.2.2 Odhady platů vybraných povolání a ideální představy o nich	150
A 7.2.3 Reflexe příjmových nerovností v polovině osmdesátých let	151
A 7.2.4 Reflexe příjmových nerovností na počátku a koncem devadesátých let	154
A 7.2.5 Vnímání příjmových rozdílů na Západo a Východě	158
A 7.3 Majetek	162
A 7.3.1 Vybavenost domácností	163
A 7.3.2 Celkový odhad majetku	165
A. 7.4 Závěr	167

A 8. Proměny způsobu života (Jana Duffková a Milan Tuček)	168
A 8.1 <i>Základní pojmy</i>	168
A 8.2 <i>Současné hodnotové orientace týkající se způsobu života</i>	170
A 8.3 <i>Změny v trávení volného času</i>	174
A 8.3.1 <i>Časová struktura způsobu života</i>	174
A 8.3.2 <i>Změny v délce pracovní doby, v angažovanosti v práci a v činnostech, které s prací souvisejí</i>	177
A 8.3.2. <i>Vázaný čas</i>	179
A 8.3.3 <i>Proměny volného času</i>	181
A 8.3.4 <i>Vnímání změn v trávení volného času</i>	193
A 8.4 <i>Další významné charakteristiky životního způsobu mimo každodenní činnost</i>	196
A 8.4.1 <i>Víkendové chataření a chalupaření</i>	196
A 8.4.2 <i>Trávení dovolené</i>	197
A 8.5 <i>Závěr</i>	200
B. Proměny sociálních nerovností	
B 1. <i>Co jsou sociální nerovnosti (Pavel Machonin)</i>	205
B 2. <i>Proměny třídního uspořádání (Pavel Machonin)</i>	208
B 3. <i>Proměny sociálního rozvrstvení (Pavel Machonin)</i>	211
B 3.1 <i>Rozvrstvení podle souhrnného sociálního statusu</i>	211
B 3.2 <i>Soulad/nesoulad statusových dimenzí</i>	216
B 3.3 <i>Typologické vzorce vztahů mezi statusovými dimenzemi</i>	220
B 4. <i>Shrnutí problematiky sociálních nerovností (Pavel Machonin)</i>	234
B 4.1 <i>Přehled</i>	234
B 4.2 <i>Závěr</i>	236
B 5. <i>Sociální postavení domácností a rodin (Milan Tuček)</i>	239
B 5.1 <i>Podmíněnost příjmové a spotřební úrovně sociálně demografickým složením domácností</i>	240
B 5.2 <i>Změny v sociálním složení manželských párů (vzdělanostní a socioprofesionální homogamie/heterogamie)</i>	245
B 5.2.1 <i>Vzdělanostní homogamie a její změny</i>	246
B 5.2.2 <i>Socioprofesionální (třídní) homogamie</i>	247
B 5.3 <i>Rozdíly v životní úrovni sociotřídně vymezených rodinných domácností a jejich (sebe)reflexe</i>	249
B 5.3.1 <i>Příjmová diferenciac</i>	249
B 5.3.2 <i>Diferenciac subjektivního hodnocení</i>	251

B 5.3.3	<i>Diferenciace vybavenosti rodinných domácností a úroveň bydlení</i>	254
B 5.3.4	<i>Subjektivní hodnocení diferenciace životní úrovně rodin a jejich sociální sebezařazení</i>	259
B 5.4	<i>Závěr</i>	264
B 6.	Vnímání sociálních nerovností (Milan Tuček)	265
B 6.1	<i>Rozvrstvení společnosti v různých zemích jako výsledek sebezařazení na společenském žebříčku</i>	267
B 6.2	<i>Rodové a generační souvislosti vnímání sociálního postavení</i>	271
B 6.3	<i>Odras systémové změny a procesu transformace v sebezařazení</i>	273
B 6.4	<i>Představy a ideály typů sociálního rozvrstvení</i>	278
B 6.5	<i>Prestiž povolání jako míra skupinových nerovností</i>	282
B 6.5.1	<i>Dva významy připisované prestiži a jejich vliv na prestižní škálu</i>	283
B 6.5.2	<i>Změny v prestiži povolání po roce 1989</i>	284
B 6.5.3	<i>Porovnání s mezinárodní škálou prestiže</i>	289
B 6.6	<i>Závěrem</i>	290
B 7.	Sociální soudržnost (Pavel Machonin)	292
B 7.1	<i>Význam a aktuálnost problematiky</i>	292
B 7.2	<i>Konceptuální přístup</i>	297
B 7.3	<i>Sociální integrace a soudržnost a historické etapy</i>	299
B 7.4	<i>Sociální soudržnost a sociální diferenciace</i>	302
B 7.5	<i>Přehled hlavních dimenzí sociální diferenciace (možných sociálních rozštěpení)</i>	303
C.	Sociální mobilita	
C 1.	<i>Co je mobilita (Jiří Šafr)</i>	309
C 2.	<i>Vnitrogenerační socioprofesionální mobilita (Milan Tuček)</i>	316
C 2.1	<i>Socioprofesionální mobilita v průběhu deseti let transformace a její porovnání s předchozím obdobím</i>	316
C 2.2	<i>Podrobně o průběhu profesních mobilitních drah za posledních deset let</i>	324
C 2.3	<i>Důvody pro změnu či zachování zaměstnání</i>	327
C 2.4	<i>Celková mobilita v generačním srovnání</i>	329
C 2.5	<i>Intragenerační subjektivní mobilita mezi roky 1989 a 1999 v mezinárodním srovnání</i>	332
C 2.6	<i>Závěr</i>	334

C 3. Mezigenerační socioprofesionální mobilita (Milan Tuček)	338
C 3.1 Mezigenerační mobilita za posledních 50 let v generačním srovnání	338
C 3.2 Mezigenerační mobilita současné střední generace v linii otec-syn, matka-dcera	341
C 3.3 Mezigenerační ovlivnění vstupu do podnikání	343
C 3.4 Porovnání mezigenerační mobility ve vybraných postsocialistických a západních zemích (současná střední generace)	344
C 3.5 Závěry	347
C 4. Mezigenerační vzdělanostní mobilita (Milan Tuček)	350
C 4.1 Dlouhodobý vývoj vzdělanostní struktury v generačních řezech	350
C 4.2 Vzdělanostní mobilita v mezigeneračním porovnání	354
C 4.3 Perzekuce, diskriminace a další překážky ve studiu a v práci	360
C 4.4 Souvislost vzdělanostní mobility se životní úrovní a životním stylem	364
C 4.5 Napětí mezi potřebami trhu práce a vzdělávacím systémem	367
C 4.6 Stručné shrnutí	370
C 5. Proměna představ o předpokladech úspěchu a změny v životních strategiích (Milan Tuček)	371
C 5.1 Nadnárodní shoda v názorech na předpoklady úspěchu	372
C 5.2 Proměna názorů české populace na předpoklady úspěchu v historickém čase	377
C 5.2.1 Období transformace	377
C 5.2.2 Předpoklady a strategie úspěchu před a po roce 1989	378
C 5.3 Současné životní orientace a strategie a jejich proměna v posledních letech	391
C 5.4 Závěry	399
Závěr: problémy a perspektivy modernizace a sociální soudržnosti (Pavel Machonin a Karel Müller)	401
<i>Literatura</i>	411
<i>O autorech</i>	419
<i>Rejstřík</i>	425